

In zicht

Ook te weinig input kan problematisch zijn

nemen en knallen typeert mij dan ook het best, zowel privé als op werk.

Hoewel het voor mijn omgeving misschien overkomt alsof ik me weer (te) snel in een nieuw avontuur stort, is ja zeggen tegen extra lesgeven voor mij een weloverwogen beslissing. Het geeft energie om creatief bezig te zijn. En ja, het betekent ook extra voorbereidingswerk, maar die investeer ik graag in deze klus. Op werk heb ik besproken dat ik drie ochtenden afwezig ben, ik heb kinderopvang en speelafspraken geregeld voor de meisjes zodat ook zij goed opgevangen worden. Met in mijn agenda een volgende afspraak bij de masseuse weet ik het zeker: dit gaat goed komen!

Moniek Coorn

is als klinisch psycholoog werkzaam bij Jeugd GGz, onderdeel van de Dimence groep. Zij zal vanaf nu haar gedachtenspingsels delen in de rubriek In Zicht.

Parallel ouderschap na scheiding

Marco Wezenberg, Ilona Wildeman, Fieke Pannebakker, Mariska Klein Velderman

Samenvatting

Jaarlijks gaan in veel gezinnen ouders uit elkaar. Na een scheiding komt het ouderschap vaak onder druk te staan. Kinderen profiteren van een coöperatieve relatie tussen ouders, maar door spanning en conflict tussen die ouders is dat niet altijd mogelijk. Voor deze ouders kan parallel ouderschap een uitkomst bieden. Daarbij functioneren de ouders losgekoppeld van elkaar, waardoor kinderen met beide ouders kunnen opgroeien in een conflictarme ouderschapscontext. In dit onderzoek is de werkzaamheid van parallel

ouderschap onderzocht door middel van een literatuurstudie en interviews met deelnemers aan 'parallel ouderschap'-initiatieven in de praktijk. De onderzoeksresultaten laten zien dat empirisch bewijs nog schaars is, maar schetsen een voorzichtig positief beeld. Professionals die werken met deze ouderschapsvorm stellen dat parallel ouderschap zorgt voor rust en duidelijkheid voor ouders en kinderen. Vervolgonderzoek naar de werkzaamheid van parallel ouderschap is nodig om deze ouderschapsvorm in de praktijk te optimaliseren.

Jaarlijks gaan bijna 50 duizend ouderparen met minderjarige kinderen uit elkaar. Daarbij zijn 86 duizend kinderen betrokken (Lemmers et al., 2019). Een scheiding is een ingrijpende gebeurtenis voor zowel de ouders als de kinderen, die vaak leidt tot verdriet, een toename van ervaren stress en verminderd welzijn van ouders en kinderen (bijv. Amato & James, 2010; Van der Valk et al., 2004).

Ouderschap na scheiding

Bij een scheiding verbreken ouders hun partnerrelatie met elkaar, maar hun ouderrelatie en gedeeld ouderschap blijven bestaan. Ze moeten de zorg voor de kinderen na de scheiding opnieuw

vormgeven. Aangezien een goede relatie van het kind met beide ouders en zo min mogelijke blootstelling aan conflicten tussen ouders positief bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen, wordt coöperatief ouderschap nagestreefd als ideale manier om dit te doen (Amato, Kane & James, 2011; Herrero, Martínez-Pampliega & Alvarez, 2020; Nielsen, 2017). Bij coöperatief ouderschap verdelen ouders de zorgtaken en verantwoordelijkheden in goed overleg en samenspraak. De ex-partners stemmen de opvoeding op elkaar af en hebben regelmatig contact. Op deze manier kan het kind met beide ouders een goede relatie ontwikkelen en in stand houden (Beckmeyer, Markham & Troilo, 2019).

Hoewel coöperatief ouderschap na scheiding de norm is, lukt dat niet alle gezinnen

Het lukt echter niet altijd om het ouderschap na scheiding coöperatief vorm te geven. Het nemen van beslissingen over de gezamenlijke zorg voor kinderen gaat bij een deel van de scheidingen gepaard met strijd, wantrouwen en aanhoudende boosheid (Fidler & McHale, 2020). Kinderen kunnen het onderwerp worden van oneindig getouwtrek tussen ouders, waardoor ze het gevoel krijgen klem te zitten tussen beiden. Dit kan leiden tot een loyaliteitsconflict waarin het voor kinderen voelt alsof ze moeten kiezen tussen ouders. Wanneer uit noodzaak werkelijk voor één ouder wordt gekozen, kan dit contactverlies of in het uiterste geval ouderverstoting tot gevolg hebben (Nielsen, 2017). Voor ouders die na scheiding verzeild raken in dergelijke conflicten, kan coöperatief ouderschap als een voedingsbodemp functioneren voor meer strijd en conflict. Aansturen op coöperatief ouderschap kan dan escalierend werken. Mogelijk kan in die gevallen parallel ouderschap als alternatief voor coöperatief ouderschap uitkomst bieden.

Parallel ouderschap: apart, maar toch samen

Parallel ouderschap is een vorm van ouderschap na scheiding die de laatste decennia in toenemende mate onder de aandacht is gekomen. Zowel in de praktijk als in de wetenschappelijke literatuur worden verschillende termen gehanteerd voor parallel ouderschap. Veelgebruikte termen voor deze vorm van ouderschap zijn: *solo-parallel ouderschap*, *parallel parenting* en *disengaged parenting* (Amato, Kane & James, 2011; Lamela et al., 2016).

Uit een literatuurstudie naar de definitie en inhoud van parallel ouderschap komt naar voren dat

parallel ouderschap een aantal specifieke kenmerken heeft (Bell & Plijsnaer, 2021; zie bijv. ook Klein Velderman, Pannebakker & Van Vliet, 2021). Zo hebben ouders bij parallel ouderschap zo min mogelijk contact, alleen voor dringende zaken. Dit in tegenstelling tot coöperatief ouderschap, waar de focus ligt op samenwerking en overleg. Er wordt bij parallel ouderschap een fictieve muur geplaatst tussen beide ouders, waardoor er minder gelegenheid is voor het ontstaan van onderling conflict. Er is sprake van twee aparte huishoudens. Beide ouders geven ieder hun eigen huishouden vorm naar hun eigen regels en gebruiken. Contact tussen ouders blijft weliswaar bestaan, maar krijgt een zakelijk karakter en wordt beperkt tot het hoognodige. Er worden (indien nodig met behulp van het netwerk of een professional) afspraken gemaakt over de manier waarop dringend of noodzakelijk contact plaatsvindt. Zo kunnen ouders afspreken enkel per e-mail of telefoon contact te onderhouden, of via een derde partij of een overdrachtsschrift. Hierbij is sprake van weinig flexibiliteit, de omgangsregeling en het ouderschapsplan worden strikt gevolgd. Om contact te beperken kan afgesproken worden de wisselmomenten plaats te laten vinden op school, in vakanties mogelijk ondersteund door het netwerk (Amato, Kane & James, 2011; Fidler & McHale, 2020; Klein Velderman e.a., 2021). De focus wordt zodoende verlegd van het conflict naar de ouder-kindrelatie. Kinderen kunnen in contact met beide ouders opgroeien zonder de constante dreiging van strijd en conflict.

Pedro-Carroll (2010) en Klein Velderman et al. (2021) beschrijven coöperatief en parallel ouderschap als twee uiteinden van een 'ouderschapscontinuüm'. Vanuit dit perspectief is de keuze van ex-partners voor een ouderschapsstrategie na scheiding niet zo zwart-wit als het wellicht lijkt. Op het continuüm kunnen ouders het ouderschap meer of minder coöperatief of parallel vormgeven, afhankelijk van bijvoorbeeld de mate van communicatie. Het is dus mogelijk, en volgens de auteurs vaak wenselijk, om technieken uit beide ouderschapsstrategieën te gebruiken, afhankelijk van de situatie. Sommige ouders zullen besluiten helemaal geen contact te hebben,

tenzij het een gezondheidskwestie betreft. Andere ouders kiezen er daarentegen voor vaker contact te onderhouden, maar enkel op neutraal terrein of laten alle contact via een derde persoon verlopen. Ook kunnen ze de ouderschapsstrategie aanpassen zodat deze blijft passen bij de veranderingen in de onderlinge ouderrelatie. Zo kunnen ouders direct na de scheiding, als de emoties hoog zitten, kiezen voor meer afstand, meer parallel ouderschap. Naarmate de tijd verstrijkt en het contact tussen de ouders herstelt, kan ervoor gekozen worden het ouderschap meer coöperatief vorm te geven. Het kan ook andersom gaan: ouders scheiden in goed overleg, maar dan zorgt een grote verandering, zoals een nieuwe relatie van een van beiden ervoor dat meer conflict ontstaat en gekozen wordt voor een meer parallelle strategie.

Hoewel parallel ouderschap in theorie een passend alternatief lijkt voor coöperatief ouderschap, is er nog weinig wetenschappelijk onderzoek verricht naar de effectiviteit of werkzaamheid van deze ouderschapsvorm. Ook over de randvoorwaarden om parallel ouderschap te laten slagen is nog weinig bekend. In dit artikel gaan we in op twee aspecten van de werkzaamheid van parallel ouderschap: de wetenschappelijke onderbouwing achter deze ouderschapsvorm en de ervaringen met parallel ouderschap in de praktijk. Wij onderzochten de werkzaamheid en randvoorwaarden van parallel ouderschap in Nederland aan de hand van een literatuurstudie en interviews met vertegenwoordigers van initiatieven van parallel ouderschap in de praktijk.

Empirische evidentie

Om de wetenschappelijke onderbouwing van parallel ouderschap te onderzoeken, is een literatuurstudie uitgevoerd via de internationale peer-reviewed databank Scopus. We zochten met relevante en veelgebruikte termen rondom parallel ouderschap, scheiding en effectiviteit of werkzaamheid naar Engelstalige artikelen gepubliceerd tussen 2000 en 2021. In 16 van de 141 gevonden artikelen werd parallel ouderschap benoemd in de titel of abstract. Deze artikelen zijn

Coöperatief en parallel ouderschap kunnen als twee uiteinden van een ouderschapscontinuüm worden gezien

volledig bekeken. In vier artikelen (Amato et al., 2011; Herrero et al., 2020; Kelly, 2006; Maccoby & Mnookin, 1992) werd inhoudelijk ingegaan op de werkzaamheid van parallel ouderschap of de randvoorwaarden voor succesvolle toepassing daarvan. Deze worden besproken in de tekst.

Uit de literatuurstudie blijkt dat empirisch bewijs voor de effectiviteit of werkzaamheid van parallel ouderschap nog schaars is. Alleen de Amerikaanse socioloog Amato en collega's (2011) vergeleken aan de hand van een clusteranalyse van gegevens van 944 gezinnen het welbevinden van kinderen bij drie vormen van ouderschap na scheiding: coöperatief ouderschap, parallel ouderschap en solo-ouderschap (waarbij het kind bij één van de ouders opgroeit). Om het welbevinden van kinderen te bepalen, keken ze naar gedragsproblemen, schoolresultaten, schoolmotivatie, zelfvertrouwen, middelengebruik en levenstevredenheid.

De resultaten van het onderzoek laten nauwelijks verschillen zien tussen parallel, coöperatief en solo-ouderschap. Er werd enkel een verschil gevonden tussen de drie bovengenoemde ouderschapsvormen wat betreft gedragsproblemen. Kinderen wier ouders het ouderschap coöperatief vormgaven, toonden minder gedragsproblemen dan kinderen die opgroeiden binnen een parallelle of solo-ouderschapscontext. Het ging om bescheiden verschillen tussen de groepen. Het welbevinden van kinderen wier ouders het ouderschap parallel vormgaven, lijkt dus grotendeels overeen te komen met dat van kinderen wier ouders het ouderschap coöperatief vormgaven (Amato et al., 2011).

De resultaten van Amato en collega's lijken de aanname dat kinderen het best gedijen wanneer

het ouderschap coöperatief wordt vormgegeven, enigszins te ontcrachten. Los van de voordelen als ouders in goed overleg en samenspraak het ouderschap vormgeven, laten bovenstaande resultaten zien dat parallel ouderschap een goed alternatief kan zijn voor ouders die na scheiding verzeild raken in conflict en strijd.

Theoretisch argument

In onze literatuurstudie bleek de empirische evidentie voor parallel ouderschap dus schaars, maar wel voorzichtig positief. Daarnaast duidt een van de publicaties uit de literatuurstudie ook op een theoretisch argument voor parallel ouderschap. Alhoewel Herrero en collega's (2020) onderzochten wat het effect is van coöperatief ouderschap op de ontwikkeling van kinderen na een scheiding, leverden ze met hun werk indirect argumenten voor een andere vorm van ouderschap in situaties waarin sprake is van veel conflict tussen ouders. Coöperatief ouderschap bleek namelijk positief samen te hangen met het welzijn van kinderen. Een belangrijke voorwaarde voor positieve uitkomsten bij coöperatief ouderschap was echter weinig conflict tussen ouders. De auteurs concludeerden dat bij scheidingen die gekenmerkt zijn door strijd en conflict, coöperatief ouderschap de kinderen alleen maar meer blootstelt aan conflict en dus een averechts effect heeft.

Ervaringen met parallel ouderschap in de praktijk

Om een beeld te krijgen van de praktijkervaringen met parallel ouderschap na scheiding, spraken we in de zomer van 2021 vijf praktijkprofessionals die ervaring hebben met parallel ouderschap na

Er lijkt geen stevig bewijs voor de aanname dat kinderen het best gedijen bij coöperatief ouderschap

Zorg op maat is bij parallel ouderschap cruciaal

scheiding. De praktijkprofessionals zijn in het eerste kwartaal van 2021 geworven via het netwerk van de auteurs en een online search naar praktijken met ervaring op het gebied van parallel ouderschap. De geïnterviewden zijn: Karin Geurts, oprichter en begeleider van parallel-solo ouderschap bij jeugdhulporganisatie Enver; Helen Jordense, medeoprichter en begeleider van parallel-solo ouderschap binnen Enver; Willeke van Lieshout, ouderschapsbemiddelaar en trainer bij stichting Sterk Huis; Marieke Lips, juriste, kind-beharter en oprichter van scheidingspraktijk 'Kids in Between'; en Bjorn Verhelst, oprichter van de scheidingspraktijk 'De Blauwe Beer'. De geïnterviewden zijn allen praktijkprofessionals met aantoonbare ervaring rondom scheidingsproblematiek. We vroegen de vijf geïnterviewden naar hun ervaringen met parallel ouderschap en wat volgens hen de randvoorwaarden zijn om parallel ouderschap te laten slagen in de praktijk. De resultaten zijn opgedeeld in vier thema's: parallel ouderschap als handelswijze, parallel ouderschap als redmiddel, de opbrengst van parallel ouderschap en tot slot de randvoorwaarden, passend bij onze tweede onderzoeksvraag. Deze thema's zijn hieronder achtereenvolgens toegelicht.

Parallel ouderschap als handelswijze

Over de inhoud en definitie van parallel ouderschap is de literatuur niet eenduidig. In de interviews werd parallel ouderschap gedefinieerd als een vorm van ouderschap waarbij er een figuurlijke muur geplaatst wordt tussen ouders, waardoor er geen aandacht meer besteed hoeft te worden aan het conflict tussen de ouders. Volgens de praktijkdeskundigen moet parallel ouderschap niet gezien worden als een specifieke methode, maar als een overkoepelende handelswijze. Volgens Helen Jordense kent parallel-solo ouderschap meerdere werkwijzen en is het (nog)

Coöperatief ouderschap is niet voor alle ouders weggelegd

geen erkende methodiek, zoals 'Ouderschap Blijft'. Binnen Enver trainen en werken begeleiders volgens de werkwijze uit het boek *Blijven staan ondanks de storm* van Maes en Cornelis (2018). Zorg op maat blijft volgens haar echter wel cruciaal. Bij iedere ouder moet opnieuw gekeken worden naar wat het beste werkt.

Volgens Bjorn Verhelst berust parallel ouderschap als overkoepelende handelswijze op een raamwerk met vijf bouwstenen. De eerste bouwsteen bestaat uit het verstevigen van de grond onder beide ouders afzonderlijk. Na vaak jarenlange strijd en conflict is het belangrijk om ouders weer los van elkaar in hun eigen kracht te zetten en hen te laten inzien dat ze nog steeds een goede ouder kunnen zijn voor hun kind. Wanneer de eigen grond van de ouders verstevigd is, kan vervolgens aandacht worden besteed aan het verstevigen van de verbinding tussen ouder en kind. De derde en vierde bouwsteen richten zich op het parallel ouder zijn en de-escalerend communiceren, waarbij goede afspraken gemaakt worden over waarover gecommuniceerd wordt en hoe. De vijfde en laatste bouwsteen richt zich op de nazorg en evaluatie.

Parallel ouderschap als redmiddel

Nog vaak wordt coöperatief ouderschap nagestreefd als ideale vorm van ouderschap na scheiding. Hoewel het inderdaad gunstig is voor de ontwikkeling van kinderen wanneer ouders in goed overleg en samenspraak het ouderschap vormgeven (Amato et al., 2011), kan het volgens de geïnterviewden schadelijk zijn om coöperatief ouderschap als enige 'passende' vorm van ouderschap te zien. Volgens de ontwikkelaars en uitvoerders van parallel ouderschap is coöperatief ouderschap namelijk niet voor alle ouders weggelegd. Wanneer

het ouders niet lukt het ouderschap na scheiding coöperatief vorm te geven, kan dat een gevoel van falen en mislukking oproepen. Bjorn Verhelst: "Parallel ouderschap moet vooral niet gezien worden als laatste hoop of als laatste redmiddel. Dan geef je ouders de indruk dat ze gefaald hebben als ouder. De belangrijkste randvoorwaarde om parallel ouderschap te laten slagen, is om deze vorm van ouderschap naar voren te brengen in het traject van ouderschap na scheiding."

Willeke van Lieshout ziet dat de opkomst van parallel ouderschap ervoor heeft gezorgd dat veel meer ouders geholpen kunnen worden. "Voor de opkomst van parallel-solo ouderschap was het traject van ouderschap na scheiding in een vast stramien gegoten, waardoor veel ouders die het ouderschap niet samen konden vormgeven, buiten de boot vielen. Nu zijn we veel meer aan het kijken naar wat wel mogelijk is." Karin Geurts onderschrijft dit, maar stelt tegelijkertijd dat we oog moeten blijven houden voor die zorg op maat. "Met parallel-solo ouderschap zijn veel ouders geholpen, maar het is geen wondermiddel. Het bieden van de juiste hulp blijft een kwestie van zoeken, combineren en evalueren." Volgens haar zijn er dan ook weinig ouders die het ouderschap volledig parallel of volledig coöperatief vormgeven. Wat

Randvoorwaarden succesvol parallel ouderschap

- Adequaat ouderschap in beide huishoudens
- Veiligheid in beide huishoudens
- Goed geformuleerd ouderschapsplan, inclusief duidelijke afspraken over waarover en hoe gecommuniceerd wordt
- Respectvolle houding ouders
- Neutrale positie begeleider
- Begeleider die kan steunen, sturen en stimuleren
- Psycho-educatie door begeleider over impact van conflict
- Nazorg

Parallel ouderschap zorgt dat ouders hun aandacht kunnen verschuiven van conflict naar de zorg voor de kinderen

betreft ouderschap na scheiding zijn er dan ook net zo veel mengvormen als dat er ouders zijn.

De opbrengst van parallel ouderschap

Wanneer ouders het ouderschap parallel vormgeven - vaak na jarenlange strijd en meerdere pogingen om het ouderschap coöperatief vorm te geven - ervaren zij een gevoel van rust. Alle professionals noemden rust en duidelijkheid unaniem als ideale uitkomst. Ouders hoeven na een lange periode van ruzie, boosheid en wantrouwen eindelijk niet meer met elkaar om de tafel te zitten. Marieke Lips: "Ouders voelen echt een opluchting. Ze moesten altijd maar communiceren met elkaar." Ook Bjorn Verhelst benoemt dit: "Ouders ervaren vaak dat er een last van hun schouders valt. Ze hoeven eindelijk niet meer samen ouder te zijn." Doordat er een muur wordt geplaatst tussen ouders, kunnen de ouders hun aandacht eindelijk weer verleggen van het conflict naar de zorg voor hun kind. Ook voor kinderen is rust en duidelijkheid een belangrijke uitkomst. "Ze weten waar ze aan toe zijn. Ze worden niet meer in die boodschappersrol gestopt. En het conflict is er niet meer continu", aldus Bjorn Verhelst. Ouders die het ouderschap parallel vormgeven, kunnen ieder apart werken aan de band met hun kind, zonder dat er constant conflict en spanning aanwezig is. "Door een parallel kader om het ouderschap te plaatsen, kunnen en mogen kinderen weer in relatie staan met beide ouders. Voor kinderen betekent dit dat ze met beide ouders kunnen opgroeien, zonder het onderwerp te worden van oneindig getouwtrek tussen ouders", aldus Marieke Lips.

Randvoorwaarden

De literatuur en de interviews duiden op enkele randvoorwaarden voor de implementatie van parallel ouderschap, wil het daadwerkelijk meer rust en duidelijkheid brengen voor zowel ouders als kinderen. Volgens Kelly (2006) en Maccoby en Mnookin (1992) gedijen kinderen net zo goed bij parallel ouderschap als bij coöperatief ouderschap, mits er sprake is van adequaat ouderschap in beide huishoudens en van een goed geformuleerde ouderschapsovereenkomst met duidelijke afspraken over waarover en hoe gecommuniceerd wordt, waardoor gezamenlijke communicatie mogelijk is wanneer dit nodig is.

Volgens Willeke van Lieshout is het daarbij belangrijk dat er in beide huishoudens sprake is van ouderschap waarbij geen onveiligheid gesignaleerd wordt en dat ouders elkaar respecteren. "Om daadwerkelijk die rust en duidelijkheid te creëren, is het belangrijk dat ouders van elkaar accepteren dat het ouderschap door de een anders wordt vormgegeven dan door de ander. Wanneer ouders dat van elkaar kunnen accepteren en respecteren, ervaren kinderen geen last dat het er bij papa anders aan toe gaat dan bij mama."

Naast de ouders zelf heeft ook de begeleider een belangrijke rol in het traject van ouderschap na scheiding. Ondersteuning van ouders bij het vormgeven van parallel ouderschap berust in de praktijk veelal bij maatschappelijk werkers, jeugd- en gezinscoaches, kindbehartigers, jeugdbeschermers en gedragswetenschappers. Een dergelijke begeleider moet over de juiste karaktereigenschappen beschikken om ouders en kinderen te begeleiden in dit ouderschapstraject. Volgens Helen Jordense moet een begeleider sterk in zijn schoenen staan. "Je moet in staat zijn een neutrale positie in te nemen naast de ouder die je begeleidt en deze positie te bewaken. Ook moet je in staat zijn ouders te confronteren, maar tegelijkertijd dien je als begeleider erkenning te geven aan het leed van de ouders. Steunen, sturen en stimuleren en de kinderen centraal." Daarbij is het volgens Karin Geurts belangrijk dat een begeleider de

ouders inzicht kan geven in de consequenties van conflictgedrag. "Als begeleider is het belangrijk om ook een stukje psycho-educatie te geven. Wat doet conflict met een kind? Wat betekent loyaliteitsconflict?" Dit is volgens Karin Geurts belangrijk om het verantwoordelijkheidsbesef van ouders te laten groeien. "Pas als ouders de consequenties van hun gedrag inzien, kunnen ouders hun gedrag aanpassen."

Naast de juiste karaktereigenschappen valt of staat parallel ouderschap bij het ouderschapsplan. In dit plan staan duidelijke regels en afspraken over de communicatie tussen de ouders. Volgens Marieke Lips is een uitgebreid ouderschapsplan cruciaal. "Het ouderschapsplan draagt niet alleen bij aan het creëren van de rust en duidelijkheid, maar tegelijkertijd aan het verstevigen van die muur tussen ouders." Bij gebrek aan een adequaat ouderschapsplan is de kans dan ook groot dat ouders na afzienbare tijd weer terugvallen in het oude patroon van strijd en conflict. Het zou volgens Marieke Lips daarom goed zijn als parallel ouderschap in de toekomst beter wordt vastgelegd in vastomlijnde kaders. "Vaak doen organisaties maar wat. Het is nog veel nattevingerwerk, en om parallel ouderschap succesvol uit te voeren, moet je als organisatie weten wat de do's en don'ts zijn."

Tot slot komt uit alle interviews naar voren dat nazorg een essentieel onderdeel is van een parallel ouderschap-traject. Als ouders eenmaal los van elkaar hun eigen manier van ouderschap hebben ontwikkeld, is het cruciaal dat ze deze vorm van ouderschap op een adequate manier kunnen vasthouden en uitvoeren. Vaak helpt het dan dat de begeleider op de achtergrond betrokken blijft

Hoewel er beperkt aandacht voor lijkt te zijn, is nazorg een essentieel onderdeel van parallel ouderschap

bij de ouders of om iemand aan te wijzen uit de nabije omgeving van de ouders die een oogje in het zeil kan houden. Wegens een gebrek aan financiële middelen is er echter vaak te weinig aandacht voor de nazorg.

Conclusie

Lange tijd leek coöperatief ouderschap na scheiding de norm. Kinderen profiteren immers van regelmatig en goed contact met beide ouders. Toch is de laatste decennia langzaam maar zeker een verschuiving zichtbaar. Want wat als ouders door aanhoudende conflicten en spanning niet in staat zijn samen, in goed overleg, het ouderschap vorm te geven? Voor deze ouders kan parallel ouderschap een uitkomst zijn. In dit onderzoek is door middel van literatuurstudie en interviews enerzijds gekeken naar de werkzaamheid van parallel ouderschap, inclusief ervaringen in de praktijk, en anderzijds naar randvoorwaarden voor succesvolle toepassing van parallel ouderschap. In hoeverre berust deze relatief nieuwe en nog onderbelichte vorm van ouderschap op empirisch of theoretisch bewijs en wat leren de literatuur en ervaringen met parallel ouderschap in de praktijk ons over randvoorwaarden voor succesvolle toepassing?

Het onderzoek liet voorzichtige positieve uitkomsten zien voor de werkzaamheid van parallel ouderschap na scheiding. Uit de literatuurstudie bleek dat er weliswaar nog weinig empirisch onderzoek is gedaan naar de werkzaamheid van parallel ouderschap, maar dat het beschikbare onderzoek er wel op duidt dat deze vorm van ouderschap veelbelovend is wanneer een coöperatieve vorm van ouderschap niet mogelijk is. Bovendien komt uit de literatuur een belangrijk theoretisch argument voort voor parallel ouderschap. Coöperatief ouderschap bleek vooral positieve uitkomsten te hebben bij afwezigheid van conflict tussen ouders. Als er dus wel sprake is van conflict, pleit dat voor een andere vorm van ouderschap, en wellicht is parallel ouderschap dan wel haalbaar.

Een eenduidige definitie van parallel ouderschap zou wenselijk zijn

Omdat het empirische bewijs schaars is, komen de sterkste aanwijzingen in ons onderzoek voor de werkzaamheid van parallel ouderschap uit ervaringen met parallel ouderschap in de praktijk. Daarbij baseren we ons op de interviews met professionals in de zomer van 2021, waarbij opgemerkt moet worden dat het veld sterk in beweging is en dat op steeds meer plekken in het land ondersteuning bij parallel ouderschap wordt geboden. De geïnterviewde praktijkprofessionals die met parallel ouderschap werken, waren positief over de werkzaamheid van deze ouderschapsvorm na scheiding. Ze ervaren dat deze ouderschapsvorm voor zowel ouders als kinderen leidt tot rust en duidelijkheid. Het plaatsen van een fictieve muur tussen ouders heeft volgens hen het beoogde de-escalerende effect. Niet langer het conflict, maar de ouder-kindrelatie komt weer op de eerste plaats te staan.

Op basis van ons onderzoek kunnen we een aantal randvoorwaarden schetsen voor succesvolle toepassing van parallel ouderschap na scheiding. Volgens de literatuur (Kelly, 2006; Maccoby & Mnookin, 1992) zijn een goed geformuleerd ouderschapsplan met duidelijke afspraken over de communicatie, en adequaat ouderschap in het huishouden van beide ouders voorwaarden voor het slagen van parallel ouderschap. Om ouders goed te kunnen begeleiden met het vormgeven van parallel ouderschap, zijn volgens de praktijkprofessionals daarnaast de volgende randvoorwaarden van belang: veiligheid in beide huishoudens; een respectvolle houding van beide ouders; een professionele begeleider met een neutrale positie, die steunt, stuurt, stimuleert en psycho-educatie biedt; en goede nazorg. Deze voorwaarden zijn samengevat in het kader op pagina 52.

Tot slot

Parallel ouderschap staat in Nederland nog in de kinderschoenen. Dit onderzoek biedt een eerste onderbouwing van de methode voor de Nederlandse praktijk. Het betreft een onderbouwing op basis van internationale literatuur en praktijkervaringen, duidend op mogelijke positieve uitkomsten van parallel ouderschap in termen van rust en duidelijkheid voor ouders en kinderen na scheiding, met kansen voor het welzijn, functioneren en de ontwikkeling van kinderen bij conflictvol verlopende scheidingen. Omdat empirisch bewijs ter ondersteuning van parallel ouderschap nog schaars is, zijn de conclusies in dit onderzoek voornamelijk gestoeld op praktijkervaringen. Meer onderzoek naar de werkzaamheid in de Nederlandse uitvoeringspraktijk is nodig om beter zicht te krijgen op werkzame elementen van deze ouderschapsvorm, indicaties en contra-indicaties (voor wie is het vooral geschikt) en de effecten op rust, duidelijkheid en ontwikkelkansen van de kinderen. Een meer eenduidige definitie van parallel ouderschap kan daarbij helpend zijn.

Over de auteurs

M. (Marco) Wezenberg

is student Interdisciplinaire Sociale Wetenschap aan de Universiteit van Amsterdam. Hij deed onderzoek bij TNO, afdeling Child Health, gericht op de werkzaamheid van parallel ouderschap na complexe scheidingen.

I. (Ilona) Wildeman

MSc is pedagoog en werkt als onderzoeker bij TNO, afdeling Child Health. Zij werkt aan diverse projecten waarbij het gezond en veilig opgroeien van kinderen centraal staat.

Dr. F.D. (Fieke) Pannebakker

is gezinspedagoog en werkt als onderzoeker bij TNO, afdeling Child Health. Zij is projectleider van verschillende projecten in de zorg voor jeugd.

Dr. M. (Mariska) Klein Velderman

(mariska.kleinvelderman@tno.nl) is gezinspedagoog en werkt als onderzoeker bij TNO, afdeling Child Health. Ze is projectleider van het TNO-kennisprogramma 'Weerbare jeugd en ouderschap', gericht op psychosociale aspecten van gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden in verschillende sectoren verantwoordelijk voor de zorg voor jeugd.

Geraadpleegde literatuur kunt u vinden op:

www.tijdschriftvoororthopedagogiek.nl